

Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ
Θ. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Νεοελληνικά 'Αναγνώσματα

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1973

0

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

Ὁ κατωτέρω λόγος ἐξεφωνήθη τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ ἔτους 1688 εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ναὸν τῆς Βενετίας.

Χαῖρε θεόνυμφε Μαριάμ, πορφυρογέννητε * Βασίλισσα τῶν Ἀγγέλων. Χαῖρε ἀργυροχρυσόχροε κρίνε τῆς καθαρότητος. Χαῖρε εὐανθέστατε Παράδεισε μακαρίων ἡδονῶν. Χαῖρε ἐσύ, ὅπου ὡς βασιλικὸν βλάστημα ἐκ τῆς ρίζης τοῦ Ἰεσσαὶ * γεγεννημένη, πρῶτα εἶδες τὸ φῶς τῆς μακαριότητος, παρὰ ἐκεῖνο τοῦ Ἥλιου, πρῶτα ἐστάθης πολίτισσα τοῦ Οὐρανοῦ μὲ τὴν ψυχὴν, παρὰ τῆς γῆς μὲ τὸ σῶμα· πρῶτα θυγατέρα τοῦ προαιωνίου Πατρὸς, παρὰ τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης· καὶ πρὶν παρὰ νὰ πατήσῃς τὴν γῆν, ἐκαταπάτησες τὴν κεφαλὴν τοῦ ἰοβόλου * δράκοντος.

Χαῖρε ἐσύ, ὅπου ἐγεννήθης ὡς ὄρθρως, στολισμένη μὲ ἄνθη οὐρανί-

ων ἀρετῶν· ἠϋξανες ὡς ἥλιος, στεφανωμένη με τὰς ἀκτῖνας τῆς θείας χάριτος· χαῖρε ἐσύ, ὅπου μοναχῆ ἀπὸ ὅλας τὰς γυναῖκας, ἐκαταξιώθης γενέσθαι Μήτηρ ἑνὸς Θεοῦ καὶ νὰ βαστάξης εἰς τὸν κύκλον τῆς καθαρᾶ σου γαστρὸς Ἐκεῖνον, ὅπου εἰς τὴν παντοδύναμον παλάμην του βαστάζει ὅλον ἐτοῦτον τὸν οἰκουμενικὸν κύκλον.

Χαῖρε.. μὰ τί νὰ εἰπῶ περισσότερον ; Καὶ ποῖος ρήτωρ, ἀ γ κ α λ ᾶ καὶ νὰ ἔχη εἰς τὸ στόμα ὅλον τὸν χρυσόρρουν * ποταμὸν τῆς εὐγλωττίας, δύναται ποτε νὰ διηγηθῆ τὰς δόξας, εἰς τὰς ὁποίας Σὲ ὕψωσε ὁ Θεός ; ἢ τὰς χάριτας, με τὰς ὁποίας ὁ οὐρανὸς Σὲ ἐπλούτισε ; ποῖς ἀνθρώπινος γλῶσσα ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ μεγαλεῖα με τὰ ὁποῖα ἐστόλισε τὴν ἱεράν Σου ψυχὴν τὸ πανάγιον Πνεῦμα ; Τόσον εἶναι βαθὺ καὶ ἄπλευστον τῶν ἀπειρῶν Σου ἐπαίνων τὸ πέλαγος, ὅπου εἰς αὐτὸ βυθίζεται καὶ ὁ νοῦς τῶν μακαρίων ἀγγέλων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγώ, κεχαριτωμένη Παρθένε, περνῶ με σιωπὴν τὰς θαυμαστάς Σου ἀρετάς, θαυμάζοντάς τας μόνον με τὴν διάνοιαν.

Καὶ ἐδῶ πίπτοντας εἰς τοὺς παναχράντους Σου πόδας, ἄλλο δὲν ἐπιθυμῶ ἀπὸ Σέ, παρὰ τὴν ἄμαχόν Σου προστασίαν, πρὸς βοήθειαν καὶ συντήρησιν τοῦ φιλοχρίστου στρατοῦ, πρὸς διωγμὸν καὶ ἐξολόθρευσιν τοῦ ἀντιθέου Τυράννου.

Ἔως πότε, πανακήρατε Κόρη, τὸ τρισάθλιον γένος τῶν Ἑλλήνων ἔχει νὰ εὐρίσκεται εἰς τὰ δεσμὰ μιᾶς ἀνυποφέρτου δουλείας ; Ἔως πότε νὰ τοῦ πατῆ τὸν εὐγενικὸν λαιμὸν ὁ βάρβαρος Θρᾶξ ; Ἔως πότε ἔχουσι νὰ βασιλεύωνται ἀπὸ ἡμισὸν φεγγάρι* αἱ χῶραι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἀνέτειλεν εἰς ἀνθρωπίνην μορφήν, ἀπὸ τὴν ἡγιασμένην σου γαστέρα, ὁ μυστικὸς τῆς δικαιοσύνης Ἡλιος ; Ἄχ, Παρθένε ! Ἐνθυμήσου, πῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρότερον, παρὰ εἰς ἄλλον τόπον, ἔλαμψε τὸ ζωηφόρον φῶς τῆς ἀληθινῆς πίστεως· τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐστάθη τὸ πρῶτον, ὅπου ἀνοιξε τὰς ἀγκάλας καὶ ἐδέχθη τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ· τὸ πρῶτον, ὅπου Σὲ ἐγνώρισε διὰ ἀληθινὴν Μητέρα τοῦ θεανθρώπου Λόγου· τὸ πρῶτον ὅπου ἀντεστάθη τῶν Τυράννων, ὅπου με μύρια βάσανα ἐγύρευαν νὰ ἐξεριζώσωσιν ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ σεβάσμιόν Σου ὄνομα. Τοῦτο ἔδωσεν εἰς τὸν κόσμον τοὺς Διδασκᾶλους, οἱ ὁποῖοι με τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας των, ἐφώτισαν τὰς ἡμαυρωμένας διανοίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐτοῦτο τοὺς ποιμένεα, ὅπου με τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον ἐξώρισαν τοὺς αἰμοβέρους λύκους ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ποιμνιον. Ἐτοῦτο τοὺς γεωργοὺς, ὅπου με τὸ ἄροτρον τοῦ Σταυ-

ροῦ καὶ μετὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου ἐγεώργησαν τὰς καρδίας καὶ σπέρνοντες τὸν εὐαγγελικὸν σπόρον, ἐθέρισαν τὰς ψυχὰς διὰ τὴν οὐράνιον ἀποθήκην. Ἐτοῦτο τοὺς Μάρτυρας, ὅπου μετὸ ἴδιον αἷμά των ἔβαψαν τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλησίας· λοιπόν, εὐσπλαχνε Μαριάμ, παρακαλοῦμέν Σε, διὰ τὸ Χ α ῖ ρ ε ἐκεῖνο, ὅπου μᾶς ἐπροξένησε τὴν χαρὰν· διὰ τὸν Ἀγγελικὸν ἐκεῖνον Εὐαγγελισμόν, ὅπου ἐστάθη τῆς σωτηρίας μας τὸ προοίμιον· χάρισέ του τὴν προτέραν τιμὴν· σήκωσέ το ἀπὸ τὴν κοπρίαν τῆς δουλείας εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος· ἀπὸ τὰ δεσμὰ εἰς τὸ σκῆπτρον, ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν εἰς τὸ βασίλειον. Καὶ ἂν ἐτοῦταί μας αἰ φωναὶ δὲν Σε παρακινουῖσιν εἰς σπλάγγνος, ἄς Σε παρακινήσωσιν ἐτοῦτα τὰ πικρὰ δάκρυα, ὅπου μᾶς πέφτουσιν ἀπὸ τὰ ὀμμάτια. Ἄλλ' ἀνίσως καὶ ἐτοῦτα δὲν φθάνουσιν, ἄς Σε παρακινήσωσιν αἰ φωναὶ καὶ αἰ παρακάλεσες τῶν Ἁγίων Σου, ὅπου ἀκαταπαύστως φωνάζουσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τρισαθλίου Ἑλλάδος. Φωνάζει ὁ Ἄνδρέας ἀπὸ τὴν Κρήτην· φωνάζει ὁ Σπυρίδων ἀπὸ τὴν Κύπρον· φωνάζει ὁ Ἰγνάτιος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν· φωνάζει ὁ Διονύσιος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας· φωνάζει ὁ Πολύκαρπος ἀπὸ τὴν Σμύρνην· φωνάζει ἡ Αἰκατερίνα ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· φωνάζει ὁ Χρυσόστομος ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν Πόλιν, καὶ δείχνοντάς σου τὴν σκληροτάτην τυραννίδα τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν*, ἐλπίζουσιν ἀπὸ τὴν ἄκραν σου εὐσπλαχνίαν, τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους τὴν ἀπολύτρωσιν. Ἀποδέξου λοιπόν, Παναγία Παρθένε, τὰ δάκρυά μας τὰ ὅποια σημαδεύουσι τὸ μυστήριον, ὅπου εἰς σέ ἐτελειώθη: Δῶσε τόσην δύναμιν τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν Δουκὸς τῶν Ἐνετῶν, ἐναντίον τῶν αἰμοβόρων βαρβάρων, ὥστε ὅπου νὰ σβυσθῇ τελείως τὸ φῶς τοῦ φεγγαρίου, νὰ λάμψη περισσότερον τοῦ μυστικοῦ Ἥλιου ἢ ζωοποιὸς ἀκτῖνα· νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς τὸν κόσμον ὅλον ἡ δύναμις τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ ὅλους τὸ ἅγιόν σου ὄνομα, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν!

^{σι}
 Θόρυσος γὰ γραφή
 χαραυτήρ. Κολοκοτρώνης
ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

(Ὁ Κολοκοτρώνης, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπου ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς στρατιωτικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶχον συγκροτήσει οἱ ἐκεῖ Ἕλληνοι δι' Ἑλλήνων ἐθελοντῶν).

Ἄμα διαλύθησαν τὰ συντάγματα καὶ ἔσβησε κάθε στρατιωτικὴ ζωὴ στὰ Ἐφτάνησα ὁ μοναχὸς ἀπὸ τοὺς καπεταναίους, ποὺ δὲν τᾶχασε καὶ δὲν γύρεψε ἀπὸ κανένα βοήθεια, ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης. Ἄλλαξε μὲ τὴν πιὸ μεγάλη εὐκολία τὸ σπαθὶ τοῦ πολεμάρχου με τὸ κατάστιχο.

Κανένας δὲν ἦταν πιὸ κοσμοαγάπητος ἀπ' αὐτόν. Τὸν ἤξεραν, τὸν ἔδειχναν, τὸν τιμοῦσαν. Κανένας δὲν παραξενευόταν νὰ τὸν βλέπῃ πάλι στὰ ἐμπόρια. Ἀπὸ τὰ δεκαπέντε χρόνια ποῦ μείνει στὴ Ζάκυνθο, τὰ ἕξι μονάχα ἔκαμε ἀξιωματικὸς καὶ πολεμιστὴς. Ὅλα τ' ἄλλα δούλευε. Ἦταν τίμιος στὶς δοσοληψίες του. Ἡ ἀγορὰ τὸν ἐμπιστευόταν. Δὲν εἶχε τὸν ἀντιπαθητικὸ ἀέρα τοῦ ἐπαγγελματίου παλληκαρᾶ. Ἦταν πολὺ σεμνός.

Ζοῦσε μὲ τὴν οἰκογένειά του σ' ἓνα σπιτάκι, πίσω ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Ρώμα, κοντὰ στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Ἦταν καθάριο, γεμᾶτο ἀγάπη ἀρχαία, πατριαρχικὴ. Στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας καὶ τῆς Ἀγίας, μέσα σὲ τοῦτο τὸ ἱερό, εἶχε τὴν γριὰ μάννα του, τὴν « καπετάνισσα », ποὺ τὸν ἀκολούθησε στὴν ἐξορία. Γύρῳ ἀπὸ τὴν χιονισμένη, σεβάσμια μορφὴ τῆς, ποὺ τὴν λάτρευε σὰν εἰκόνημα, βουτίζει τὸ εὐθυμο μελίσσι τῆς οἰκογενείας: Ἡ γλυκειὰ καὶ ὑποταγμένη Κατερίνα, ἡ γυναῖκα του, οἱ δυὸ τοῦ θυγατέρες, ἡ Γιωργίτσα καὶ ἡ Ἑλένη, ὁ Πάνος, παλληκᾶρι δέκα ὀχτῶ χρονῶν, ὁ Γιάννης λίγο μικρότερος καὶ τέλος τὸ στερνοπαῖδι του, μὲ τ' ὄνομα τὸ δοξασμένο τοῦ παπποῦ — Κωνσταντῖνος — ποὺ τὸ λένε χαϊδευτικὰ Κολῖνο. Εἶναι περήφανος, ποὺ ἔχει ἀσφαλίζει μιὰ ἡσυχὴ καὶ ὄχι στερημένη ζωὴ στὴ χαροκαμένη « καπετάνισσα », ποὺ ὑπόφερε τόσα καὶ τόσα γι' αὐτόν. Κι' εὐτυχισμένος, ποὺ μπορεῖ νὰ κάμῃ λιγώτερο πικρὴ τὴν ξενιτεία στὴν ἀγαπημένη του γυναῖκα μὲ τὶς περιποιήσεις του καὶ ν' ανατρέφῃ τὰ παιδιὰ του, ὅπως θέλει αὐτός. Μοναχὸς τὰ βαπτίζει στὴν κολυμπήθρα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι νὰ τὰ ζηλέψουν ἀρχοντόπουλα γιὰ τὸν τρόπο, ποὺ τ' ἀνασταίνει. Τοὺς ἔχει τοὺς καλύτερους δασκάλους: ὁ Μαρτελάος, ποὺ τὰ μαθαίνει γράμματα, εἶναι φημισμένος δάσκαλος τοῦ Φωσκόλου καὶ τοῦ Σολωμοῦ.

Ὁ Πάνος λείπει τοὺς περισσοτέρους μῆνες. Ἔχει πάει στὴν Κέρκυρα, στὴν Ἀκαδημία. Εἶναι ὁ σοφὸς τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ πρῶτος νέος τοῦ καιροῦ του. Ὁ Μωριάς δὲν μποροῦσε νὰ δείξῃ πιὸ διαβασμένον Ἕλληνα.

Εἶναι καμάρι τοῦ νησιοῦ αὐτὰ τὰ Ἑλληνάκια, ὅταν μὲ τὰ χιονᾶτα φουστανελλάκια τους καὶ τὰ τσαρουχάκια τους, πηγαίνουν μὲ τὴν γιαγιά, τὸν πατέρα, τὴν μάννα, τὶς ἀδελφάδες τους ταχτικά, κάθε Κυριακὴ, στὴν ἐκκλησία. Ὁ Μαρτελάος ἀνεβαίνει πολὺ συχνὰ στὸν ἄμβωνα γιὰ νὰ κηρύξῃ. Ὁ Κολοκοτρῶνης μὲ τὰ Κολοκοτρωνάκια μένουν κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξη. Τὸ φλογερὸ κήρυγμα ἔχει στὰ στήθη τῶν Κολοκοτρωναίων ἀντίλαλο καθαρὰ ἐθνικό· δὲ βλέπουν μπροστά τους παρὰ Τούρκους. Αὐτοὺς θέλουν νὰ σαρώσουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ἀλῆ πασαῶς στέλνει αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸν γραμματικὸ τοῦ Μάνθο Οἰκονόμου: Νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρῶνη νὰ πάῃ στὰ Γιάννινα, νὰ πάρῃ στὴν αὐλὴ τοῦ ὅποια θέσι θέλει. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ « μεγάλο θεριὸ » τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν Ἀλῆ.

Ὁ πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ μονάχα γι' αὐτὴν, θέρεινε κάθε μέρα πιὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του. Μὲ πόνο βαθύ σήκωνε τὰ μάτια του κατὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μωριά καὶ μурμουρίζε, ἀναστενάζοντας:

— Ἀχ ! δὲ θὰ ξανάρθῃ τὸ σεφέρι;* Δὲ θ' ἀντιλαλήσῃ πάλι στὶς ράχες τὸ τούφεκι τὸ Κολοκοτρωνέικο;

Ἐπαιρνε πολλὰς φορές τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολῖνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ Κάστρου. Τοῦδειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μωριά, μὲ τὶς σταχτογάλαζες κορφές στὴν ψιλὴ γάζα τῆς πάχνης:

— Ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦλεγε· αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτω ἀπ' τὸν ζυγὸ.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τὶς στιγμὲς καὶ τὴν σιωπηλή, βαθειὰ συγκίνησί τους:

« Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βαρυαναστενάζεις;

— Βλέπω τὴ θάλασσα πλατειά καὶ τὸν Μωριά ἀλάργα.,

Μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι... ».

Δὲν ἀπελπιζόταν ὅμως ποτέ! Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἡ πίστη του ἦταν ἀσάλευτη πῶς μιὰ μέρα θ' ἄστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ ἡ ρομφαία τῆς λευτεριάς. Μὰ πῶς; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση, ποῦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος τὴν ἀπόκριση ἕνα πρωτὶ τοῦ 1818.

Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους ποῦχαν ἀνέβει στὴν Πετρούπολι νὰ γυρέψουν ἀπὸ τὸν Τσάρο μιστούς, ποῦχαν νὰ λάβουν ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺ ὑπηρετοῦσαν στὰ Ἐφτάνησα, εἶχε γυρίσει τώρα μαζί με τὸν Χρυσοσπάθη καὶ τὸν Δημητρακόπουλο, κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς. Καὶ σταλμένος νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους. Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν Ὑδρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπίτι τοῦ καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, πὺ ἦταν δάσκαλος στὸ Ὑδραϊκὸ σχολεῖο. Τὸ πρῶτο πὺ σκέφτηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς τοῦχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἓνα γράμμα. Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκε ὅμως ἅμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἓναν ἐξοχικὸ περίπατο. Ὅταν ἄρχισε νὰ τοῦ κἀνῃ τὸ συνηθισμένο ψάρεμμα στοὺς κατηχουμένους, ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψε ἀνυπόμονα :

— Πές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα! Δὲν ταιριάζουν ἰσὲ μένα λόγια λοξά. Εἶναι χρόνια πὺ προσμένω τέτοιο χαμπέρι*.

Τοῦ τὰ εἶπε ὅλα. Φῶς ἄστραψε μέσα του. Ἡ ἰδέα μιᾶς Πανελληνίας συνωμοσίας, πὺ νὰ ἐνώνῃ πολιτικούς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ ναυτικούς, ὄπλαρχηγούς καὶ προεστοὺς — μιᾶς συνωμοσίας, πὺ θὰ χτυποῦσε ἀπ' ὀλοῦθε καὶ μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, με δυνάμεις ἑλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἶδε μπροστά του τὸν δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴν στιγμή νὰ ὀρκιστῆ.

— Ἐγώ, ἡ οἰκογένειά μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμά μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω τὸν δρόμο τῆς Μπάχαλης με τὶς μύριες ὁμορφιές. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές, λεμονιές, ζωσμένο πρασινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἓνα ἐκκλησάκι, ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμμιά σχέσι με τοὺς δυτικούς. Λατῖνοι λέγονταν ἡ οἰκογένεια, πὺ τὸχτισε. Ἦταν τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη. Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιὰ εἶχεν ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο. Σ' αὐτὸ τὸ ἐκκλησάκι τράβηξε ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλον ὄρκον.

Ὁ παπᾶς ἦταν δικός του. Ἦταν ὁ ἠπειρώτης Ἀνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴν Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ πασᾶ. Αὐτὸς ὠρkiζε ὅλους τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἄρχεῖο. Ἀπάνω σ' ἓνα σκεβρωμένο, παλιὸ εἰκονισματάκι με τρεῖς σβη-

σμένες μορφές, ἔβαλε τὸ πλατὺ μεγάλο χέρι του ὁ ἐλευθερωτὴς τῶν ραγιαδῶν νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τῆς ιδέας. Τὸ μεσόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἐξαυλώνει τις τρεῖς μορφές. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχές λειτουργᾶνε. Μιά - μιὰ ξαναγυρίζουν τις φοβερές λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τις γωνιές, ποῦνι γεμᾶτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τις μεγαλώνουν, τις πληθαίνουν. Σὰν νᾶναι μπροστὰ ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιαδῶν καὶ νὰ ὀρκίζονται μαζί του. Ἀνήσυχοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸν θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοί, σὰν πουλιά, ποῦ γυρεύουν ἀνοιχτὴ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κράξουν σὲ συναγεμὸ τὰ σύγνεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. Ὑστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς καὶ ἀναφυλλητά. Καὶ τώρα σιωπὴ βαθειὰ καὶ κατανουχτική.

Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. Ὁ Κολοκοτρώνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπῆτι του. Πότε εἶναι ἀλαφρός, χαρούμενος, πετάει. Καὶ πότε πέφτει ἄξαφνα σὲ συλλογὴ. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ μῆνες, νὰ κοιτάζῃ, νὰ συγυρίζῃ τ' ἄρματά του. Κατεβαίνει στὸ κατώγι καὶ ἐξετάζει μὴ λείπει τίποτ' ἀπὸ τὴν σέλλα τὴν ὁμορφὴ ποῦχει ἀπὸ τὸ σύνταγμα τοῦ Δούκα τῆς Ὑόρκης. Δὲν εἶναι ἤσυχος πιά. Συνήθιζε νὰ πηγαίνει ν' ἀκούῃ τὸν Μαρτελάο καὶ τὸν Καλύβα, ὅταν ἔκαναν μάθημα. Τώρα τοῦ φαίνεται πῶς δὲ λένε τίποτε. Ὀνειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νῆκες, θάνατο.

Μιά μέρα εἶναι στὴν τάξη τοῦ Καλύβα. Τὸν ἀκούει ποῦ κάνει μάθημα. Ἀπάνου στὴν ἔδρα εἶν' ἓνα χοντρὸ βιβλίο — μιὰ πολύτιμη ἔκδοσι: Ἄξαφνα τοῦ φωνάζει :

— Τί τὰ μαθαίνεις αὐτοῦ τὰ παιδιά ; Νά, ἐτοῦτο νὰ τὰ μάθῃς ! Καὶ χύνεται στὸ βιβλίο καὶ θέλει νὰ σχίσῃ τὰ φύλλα του, γιὰ νὰ δείξῃ σὲ δάσκαλο καὶ μαθητὲς πῶς φτιάχνουν τὰ χαρτοῦτσα, τὰ φουσέκια τῆς μπαρούτης γιὰ τὸ ντουφέκι. Κι εἶδαν κι ἔπαθαν νὰ γλυτώσουν τὸ βιβλίο ἀπὸ τὰ χέρια του.

1807 - 1945
 ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΟ

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦταν πικρὴ κι οἱ Κλέφτες, πού ἐχαλάσθησαν, πάντα θὰ τὴν θυμοῦνται.

Στὰ χέρια οἱ Κλέφτες ἐσήκωσαν τὸν Καπετάνιο, ἀσάλευτο μὲ τὴ σπαθιά κατεβαστὴ στὸ πρόσωπο, καὶ πολεμῶντας ἀνηφόρισαν! Κι ἔπιασαν τὸ καταρράχι κι ἐσταμάτησαν.

Οἱ Ἀρβανίτες δὲν ἐπῆραν τὸ κοντό, γιατί τρανὸς ἦταν κι ὁ θρῆνος ὁ δικὸς τους. Καὶ μοναχὰ τοῦ καπετάνιου τῶν κλεφτῶν ὁ θάνατος, τοῦ ξακουστοῦ τ' Ἄρματωλοῦ — θάνατος πού χρόνια τὸν ἐπαρακαλοῦσαν, — ἔκανε τὸ κλάμμα τους σὲ γέλιο νὰ ξεσπάσῃ. Κι ἡ σαλαγὴ του ν' ἀντηχῆ γιὰ νέο φοβέρισμα στοὺς Κλέφτες τοὺς θλιμμένους.

Οἱ Κλέφτες ὅμως ἐσώπαιναν. Τὰ μάτια τους στεγνὰ τὸν Καπετάνιο ἀντίκρυζαν τὸν ξαπλωμένο, πού δὲν ἔδειχνε ζωῆς σημάδι.

Ἡ μέρα ἐκείνη ἦταν πικρὴ! Κι ἡ μοῖρά τους ἔτσι ἦτανε γραφτὴ.

Ὁ Καπετάνιος εἶχε καλέσει τοὺς Ἀρβανίτες σὲ πόλεμο γιὰ θάνατο καὶ γιὰ ζωὴ. Καὶ τώρα ὁ Ἀλιζόταγας, Δερβέναγας σκληρός, ἐχθρὸς τοῦ Καπετάνιου, χαίρεται καὶ καμαρώνει. Κάποτε ὁ πληγωμένος ἀνασείσθηκε. Στὸ πρῶτο ἀνάβλεμμά του ἄλλη τρομάρα ἐζωγραφίσθηκε.

— Ὁ ψυχογιός μου ποῦ εἶναι; εἶπε. Τ' ἄρματά μου... πᾶν κι αὐτά; Πόσοι ἀπομείναμε;... Πεθαίνω.

— Καρδιά, πατέρα! Καὶ θὰ ζήσης! Εἶπ' ἓνα ἀπὸ τὰ παλληκάρια.

Ὅσοι ἐβάρέθησαν, τοὺς ἐπήραμε (ἦταν ψέμμα θλιβερό).

— Κι' ὁ ψυχογιός; καὶ τ' ἄρματα;

— Μᾶς λείπουν, κι ἄλλοι δέκα ἀντάμα.

— ...Ὅλοι στὸν τόπο;

— Μὴν τὸ λές! Ἐξέκοψαν ἀπὸ μᾶς ἐκεῖ πού ἐπάψαμε τὸν πόλεμο. Κανένας δὲν τοὺς εἶδε (ἦταν ἀληθινό).

Τότε ἐτροχάλισαν* ἀπὸ κοντὰ πόδια σιδερωμένα. Κι ὁ ψυχογιὸς σὲ λίγο, τοῦ Καπετάνιου ὁ ἀκριβός, πού εἶχε τὴ δόξα νὰ φορῆ τοῦ Καπετάνιου τ' ἄρματα, ὀρθὸς ἐστεκότανε στὸν Καπετάνιο ἀντικρῦ, σὰν Χάρος φοβερὸς καὶ μαῦρος.

— Γειὰ καὶ χαρὰ σου, Καπετάνιε! ἐφώναξε. Ἐξαγόρασα τὸ αἷμά σου.

— Ὁ Ἀλιζόταγας δὲ ζῆ! Τοὺς ἐβγῆκα μπρὸς καρτέρι... Ἄμα σ' ἐπῆραν οἱ σύντροφοι, δὲν ἐκρατήθηκα. Στὸν δρόμο τὸν πλατὺ τοὺς ἐβγῆ-

κα και τούς επέσαμε με τὸ σπαθί. Κι οἱ Ἀρβανίτες ἐσκόρπισαν. Κι ὁ Ἀλιζόταγας γυμνὸς στὸ χῶμα κοιτάεται!

— Ὁρέ, σηκῶστε με! φωνάζει ὁ Καπετάνιος. Τί λέει αὐτὸς ἐκεῖ; Τρομερὴ ἦταν ἡ ματιά του, στὸν Ψυχογιὸ ριχτή. Κι ἔτρεμε τώρα τὸ Κλεφτόπουλο μπροστά του.

— Ὁρέ, ποιὸς σοῦ εἶπε νὰ τὸ κάμης; Ὁ Καπετάνιος ἐρέκαξε*. Ἀφοῦ ἐχαλάσθηκα, πῶς ἠθέλησες ἐσὺ νὰ με ντροπιάσης; Ὁ Ἀλιζόταγας ἔπρεπε νὰ ζήσει ἀνίκητος!... Τί εἶναι πού κρατᾶς;

— Εἶναι τὸ καριοφίλι* του και τ' ἄρματά του... Σοῦ τὰ ἔφερα.

— Πάρτα! Πάρτα, μήτε νὰ τὰ ἰδῶ! Τώρα ἀφοῦ ἔχεις ἄρματα, βγάλε τα τὰ δικά μου, πού δὲν σοῦ ἔπρεπαν... Τέτοια τιμὴ γιὰ σένα εἶναι μικρὴ... Ἀλλὰ ἄρματα ἐπροτίμησες...

— Συμπάθα με, Καπετάνιο! Ξέρεις, ἂν ἐκράτησα τὴν πίστη στ' ἄρματά σου, κι ἂν τὰ τίμησα.

— Κι ὁ Ἀρβανίτης, ἂν σ' ἐσκότωνε και σένα, και μοῦ τὰ ἔπαιρνε;

— Δὲν τὰ ἐκρατοῦσα γιὰ γαμπρός! Τ' ἄρματα εἶναι γιὰ πόλεμο, και τὰ ἐδοκίμασα!... Μὰ ἐκεῖνα τοῦ Ἀρβανίτη τὰ εἶχα ζηλέψει ἀπὸ καιρὸ γιὰ σένα, ὄχι γιὰ μένα, Καπετάνιο. Και σοῦ τὰ ἔφερα...

— Δικά σου! Δὲν τὰ θέλω! Και βγάλε τὰ δικά μου!... Δὲν ἀκοῦτ' ἐσεῖς, ὀρέ;

Τὸ Κλεφτόπουλο, ἄγριο, ἔχει τὸ χέρι στὸ σπαθί και περιβλέπει.

— Ὅποιος ἀπλώση, κράζει, τὸν περιμένει θάνατος! Τ' ἄρματα, πού φορῶ κανένας μὴ τ' ἀγγίξῃ! Τοῦ Καπετάνιου τ' ἄρματα!

Ὅλοι ἐπροσέχανε στ' ἀγριεμένο τὸ Κλεφτόπουλο, και ὁ Καπετάνιος εἶχε σηκωθῆ ὀλόρθος ἄξαφνα, κανεῖς δὲν εἶδε πῶς, με τὴ σπαθιά μεσόφρυδα, μεγάλος και αἱματοπνικτος, και ἐφάνταζε σὰ ν' ἀναστήθηκε.

— Ὁρέ, εἶπε με μιὰ φωνὴ πού ἐρράγιζε, τ' ἄρματα τὰ δικά μου, δὲν τὰ καταφρονᾶς;... Θέλεις νὰ τὰ φορῆς ἀκόμα;

— Θέλω και θέλω! Εἶμαι ὁ Ψυχογιός σου ἐγώ!

Ἀπλωσε τὸ χέρι ὁ Καπετάνιος και ἔδειξε τὸ Κλεφτόπουλο, και ἔβγαλε ἓνα ροχαλητό.

— Προσκυνᾶτε, ὀρέ, τὸν Καπετάνιό σας!

« Τὰ μεγάλα χρόνια »

Ἰ. Βλαχογιάννης

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΙΛΕΙ ΣΤΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ

‘Ο Κολοκοτρώνης εἶχε φθάσει μὲ τὸ στρατό του στὴ Ζαράκοβα* μεσημέρι. “Αμα φάγανε, πῆρε τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ πῆγαν στὰ Τρίκορφα — μισὴ ὥρα ἀπὸ τὴν Τρίπολι κι ἀγνάντια* της. Τοὺς ἔδειξε μιὰ γραμμὴ, σκεπασμένη, πού δὲν μπορούσαν νὰ τὴ βλέπουν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν πολιτεία:

—Νά, ἐδῶ θὰ πᾶτε νὰ φέρετε τὰ παλληκάρια σας, νὰ φτιάξετε ταμπούρια*.

Ἔφεραν τὸ στρατό· ἄρχισαν τὸ ἔργο μὲ ζῆλο μεγάλο.

‘Ο Κολοκοτρώνης φώναξε ὕστερα τὸν ὑπασπιστή του :

—Ἐλα κοντά μου.

Τὸν ἀνέβασε ἀπὸ κρυφά, χωστὰ μονοπάτια, νὰ μὴν τοὺς βλέπουν οἱ Τοῦρκοι, στὸ ψηλὸ βουνὸ τῆς Σιλήμνας,* τὸν ἔκρυψε σ’ ἓνα φυσικὸ παρατηρητήριο, τοῦ ἴδωσε τὰ κιάλια του.

—Κοίτα !

Ἡ Τρίπολι κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους. Γυάλιζαν τὰ σκουφιὰ τῶν μιναρέδων* στὸν ἥλιο. Καὶ τὸ κάστρο της μὲ τίς τόσες πόρτες, τὴ μεγάλη τάπια*, τὰ σπίτια μέσα, τὰ περιβόλια γῦρο, ἔμοιαζε ψεύτικο παιγνιδάκι.

—Ἐδῶ θὰ κάτσης, τοῦ εἶπε, νὰ τηρᾶς, ὥσπου νὰ νυχτώσῃ.

Κι ἂν ἰδῆς τοὺς Τούρκους νὰ κουνιῶνται κατὰ δῶ, ἀστραπὴ θὰ χυθῆς κάτω, νὰ μᾶς δώσης χαμπέρι*.

Τὸ ἔργο κάτω προχωροῦσε. Ἐπιστατοῦσε ὁ ἴδιος. Οἱ Λαγκαδιανοί, τὸ σῶμα τῶν Δεληγιανναίων μὲ τὸ Θανάση Κίντζο, ἔκτιζαν τὰ ταμπούρια* τους μ’ ἀληθινὴ μαστοριά.

‘Ο Κολοκοτρώνης τοὺς παίνεσε.

—Εἴμαστε χτίστες οἱ περισσότεροι, τοῦ εἶπανε γελῶντας· οἱ ἄλλοι δὲ νογᾶνε*.

Εἶχανε τ’ ἄρματα πυραμίδες καὶ πῆγαιναν κι ἐρχόντουσαν καὶ κουβαλοῦσαν πέτρες. Ἐμοιαζαν μερμηγκιά.

‘Ο ἥλιος ἔγερνε. Τὸ ἔργο εἶχε τελειώσει. ‘Ο ἀρχηγὸς φώναξε:

—Σύναξι !

Τὰ παλληκάρια πῆραν τ’ ἄρματά τους, μπῆκαν στὴν ἀράδα. ‘Ο ἀρχηγὸς τώρα θέλει νὰ τοὺς ἐτοιμάσῃ, νὰ τοὺς φιλοτιμήσῃ, ν’ ἀντικρύ-

σουν αὔριο τῆ φωλιά τὴν ἴδια τοῦ ἐχθροῦ κι ὅλες τὶς προσπάθειες, ποὺ θὰ 'κανε ἀπὸ δῶ καὶ πέρα νὰ σπάσῃ τὴ στενόχωρη ζώνη, ποὺ θὰ τὸν κουλούριαζε. Ἀνέβηκε σὲ μιὰ πέτρα, νὰ τὸν βλέπουν ὅλοι:

—Θὰ σᾶς πῶ, ἄρχισε μὲ τὴν βροντερὴ φωνή του, ἓνα παραμῦθι. Τὸ παραμῦθι τοῦ φιδιοῦ μὲ τὸν κάβουρα.

—Ὁ κάβουρας καὶ τὸ φίδι ἔκαμαν φιλία καὶ κουμπαριά κι ἀποφάσισαν νὰ πεθάνουν μαζὶ κι ἔτρεχαν τὰ δυὸ παντοῦ. Μιὰ μέρα νυχτώσανε μακριὰ ἀπὸ τὴν τρύπα τοῦ κάβουρα καὶ κοντὰ στὴν τρύπα τοῦ φιδιοῦ. Τὸ φίδι δέχτηκε τὸν κάβουρα στὴν τρύπα του, τὸν προτίμησε σὰν κουμπάρο καὶ τοῦ εἶπε νὰ μπῆ μέσα πρῶτος αὐτός. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ κάβουρας δὲ χώραγε, σγάρλισε* μὲ τὰ πόδια του τὴν τρύπα καὶ χώρεσε.

Ἀφοῦ μπῆκαν μέσα καὶ τὰ δυὸ, τὸ φίδι ἀμέσως ἐκουλουριάστηκε κι ἄφησε στὴ μέση τῆς κουλούρας τόπο, ποὺ μπῆκε ὁ κάβουρας νὰ κοιμηθῆ. Τὴ νύχτα τὸ φίδι ἔσφιγγε τὸν κάβουρα νὰ τὸν ξελεπιάσῃ· ὁ κάβουρας φώναζε: «Κουμπάρε, μὴ μὲ σφίγγῃς, πεθαίνω!» Τὸ φίδι τοῦ ἀποκρίνεται: «Ὁνειρο βλέπω» κι ὅλο τὸν ἔσφιγγε. Ἄμα εἶδε ὁ κάβουρας πὼς χάνεται, τοῦ λέει: «Κουμπάρε, ζύγωσε κοντὰ τ' αὐτί σου, γιὰ νὰ σοῦ πῶ ἓνα μυστικὸ νὰ εὐτυχήσῃς». Τὸ φίδι ζύγωσε τὸ αὐτί του κοντὰ στὸ στόμα τοῦ κάβουρα· αὐτὸς τσακώνει μὲ τὴ δαγκούνα* του τὸ φίδι στὸ λαιμό, τὸ σφίγγει, τὸ κρατεῖ πολλὴ ὥρα. Τὸ φίδι στρίβεται, ξαναστρίβεται, πάει ψόφησε. Τότε ὁ κάβουρας τὸ πῆρε τραβῶντάς το τὴ νύχτα ὄξω ἀπὸ τὴν τρύπα του· καὶ ἦταν ξαπλωμένο ἴσια σὰ ραβδί.

Τὴν αὐγὴ, ὅπου εἶδε τὸ φίδι ὁ κάβουρας τοῦ εἶπε: «Ἄν ἦσουν καὶ τὴ νύχτα ἔτσι ἴσιος, μαῦρε κουμπάρε, οὔτε θὰ πέθαινες, οὔτε ὄνειρατα θὰ 'βλεπες». Ἔτσι καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἂν περπάταγαν ἴσια, δὲν θὰ τοὺς εἶχαμε τώρα ἔτσι, στὸν ὄβορό*. Μὰ καλὰ τοὺς ἔχουμε, δὲν ἠσύχαζαν, ὅλο κακὰ μᾶς ἔκαναν.

Τὰ παλληκάρια τὸν ἄκουγαν μαγεμένα.

—Καὶ μιὰ ποὺ τό 'φερε ὁ λόγος στὸ φίδι καὶ τὸν κάβουρα, ὅλοι ξέρουμε πὼς πιάνουν τοὺς καβούρους οἱ χωριάτες. Παίρνουν μιὰ ραφίνα* ἀπὸ σίκαλι, τὴ χώνουν στὴν τρύπα, τὴν κουνᾶνε μέσα — ἔξω, κάνουν μὲ τὸ στόμα τους « κχί », ὅπως κάνει τὸ φίδι, ὁ κάβουρας τὴν περνᾶει γιὰ φίδι, τὴ δαγκώνει σφιχτά· ἔπειτα τραβᾶνε τὴ ραφίνα, ἔρχεται μαζὶ ὄξω καὶ τὸν πιάνουν. Ὅλα τοῦτα θὰ τοὺς φτιάξουμε, βρὲ Ἕλληνες, ὡς νὰ τοὺς τραβήξουμε ἀπὸ τὰ γιδόμαντρά τους ὄξω καὶ νὰ τοὺς πιάσουμε.

Θέλει τώρα νὰ ξεριζώση ἀπ' τὴν ψυχὴ τους καὶ τὸ τελευταῖο ἀχνάρι φόβου, νὰ τοὺς ἀτσαλώση.

—Γιατί; τοὺς ρωτάει. Γιατὶ δὲ θὰ τοὺς τὰ κάμουμε; Καὶ τί εἶναι αὐτοί; Ἐδῶ πιάνουν λιοντάρια οἱ κυνηγοὶ μὲ τὰ χέρια τους. Ὁ τρόπος, ὅπου πιάνουν τὰ λιοντάρια καὶ δὲν τὰ φοβοῦνται εἶναι ἡ συνήθεια. Γιατὶ καὶ τὸ λιοντάρι εἶν' ἓνα μεγάλο καὶ κακὸ σκυλί· κι ἐπειδὴ δὲν τὸ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι ὀλοένα, κι ἀκουστὰ μονάχα ἔχουν τὴν ἀγριάδα καὶ τὴν κακία του, τρέμουν, ἅμα τὸ ἰδοῦν πρώτη φορά. Οἱ κυνηγοὶ ὅμως φορᾶνε-σκληρὰ πετσά, τυλίγονται μὲ πολὺ καννάβι κι ἔτσι πηγαίνουν κοντὰ στὸ λιοντάρι κι ἅμα κάνει ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, χώνουν τὸ χέρι τους μέσα, πὺ εἶναι κι αὐτὸ μὲ καννάβι τυλιγμένο, καὶ τοῦ λιονταριοῦ τὰ δόντια κολλᾶνε στὸ στουππί. Κάνει νὰ ξεκολλήσῃ· μὰ ὁ κυνηγὸς τὸ δένει, τοῦ περνάει στὸ λαιμὸ χαλκᾶ μ' ἀλυσίδα κι ἔτσι τὸ ἀφήνει δεμένο σὲ κανένα δένδρο μέρες πολλές, ὅσο πὺ πεινάει, καὶ πάει καὶ τοῦ δίνει λίγη τροφή, καὶ πάλι τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἴδιο· ὡς πὺ τὸ λεοντάρι θαρρεῦει, ἀρχινάει νὰ τὸν δέχεται ἀπὸ μακριά, γιατί περιμένει ἀπ' αὐτὸν τροφή.

Ἔτσι κι αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, πὺ τοὺς ἔχουμε κλεισμένους στὴ μάντρα. Τώρα τοὺς βλέπετε, δὲν ἐπείνασαν ἀκόμη, βγαίνουν ὄξω, ἐδῶ κι ἐκεῖ παίρνουν τροφή, ἐμεῖς ἀπὸ κοντά, ὡς νὰ κολλήσουν τὰ δόντια τους στὸ στουππί, ἀπὲ* τοὺς περνοῦμε τὸ χαλκᾶ, ἐβγάζομε τὸν ἐδικὸ μας καὶ τοὺς τὸν φοροῦμε. Μὴν τοὺς φοβᾶστε! Ἄνθρωποι εἶναι κι αὐτοί. Εἶχαν τ' ἄρματα, τώρα τὰ ἔχουμε κι ἐμεῖς· ἐπάνω μας δὲν ἔρχονται, γιατί τοὺς σκοτώνουμε· ἀπὸ λίγο σὲ λίγο θὰ μερέψουν κι αὐτοί.

Τὰ παλληκάρια τὸν κοιτᾶνε στὰ μάτια, σφίγγουν τ' ἄρματά τους. Ὅχι, δὲν φοβοῦνται. Ἔχουν πεποίθησι στὸ Γέρο.

Ἐνα Λαγκαδιωτάκι μάλιστα, μὲ μάτια μπιρμπιλᾶ*, ἔξυπνο σὰ ζαγάρι*, πιστεύει, πὺς ἔχει νοιώσει τόσο καλὰ τὸν ἀρχηγό, πὺ φωνάζει ἄξαφνα μὲ μιὰ ψιλή, ἀστεία φωνή:

—Ἄς εἶν' καλὰ ὁ καπετὰν ψωμάς. Ἡ πεῖνα δηλαδή, πὺ θὰ θερίσῃ τὸν πολιορκούμενο, στρατηγὸς ἀνεπάντεχος*, πὺ θὰ πολεμήσῃ κι αὐτὸς γιὰ τοὺς Ἕλληνες.

Δυνατὰ κι ἀσώπαστα γέλια συνεπαίρνουν τὶς γραμμές. Γελάει ὁ Κολοκοτρώνης κι ὁ εὐθυμὸς λόγος περνάει σ' ὅλα τὰ ἑλληνικὰ στρατόπεδα, παντοῦ, ὅπου πολιορκία Τούρκων.

Τὰ παλληκάρια σκορπίζουν στὰ ταμπούρια* τους. Ἔχει νυχτώσει. Ἀνάβουνε φωτιές. Ἀπειρα λουλούδια, ὅλο φλόγες, χορεύουν στὴν

πλαγιά. Ἰσκιοι μαῦροι, στὰ καταρράχια* τὰ καρπούλια* φυλᾶνε μὲ τὸν κόκκορα* σηκωμένο, μέτωπο στὴν Τρίπολι.

« Ὁ γέρος τοῦ Μωριᾶ »

Σπ. Μελᾶς

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Μὲ γέλασεν ἡ χαραυγή, τᾶστρι καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια.
Ἄκῳ τὸν ἄνεμο καὶ ἡχᾶ, μὲ τὰ βουνὰ μαλώνει.
—Νέσεῖς βουνά, ψηλά βουνά, καὶ σεῖς κοντοραχοῦλες,
τὶ ἔχετε ποὺ μαλώνετε, τὶ ἔχετε ποὺ χτρευῶστε;
Μὴ σᾶς βαραίνουν τὰ νερὰ καὶ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια;
—Δὲ μᾶς βαραίνουν τὰ νερὰ καὶ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
παρ' μᾶς βαραίν' ἡ Κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι.

Δημοτικὸν

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΟ 21

Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 21, ὁ « Μουτεσελίμης* » τῆς Θεσσαλονίκης Γιουσούφιμπεης τὰ χρειάστηκε. Εἶχε πολλὰ ἀκούσει περὶ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἔμαθεν ἀπὸ γράμματα τῆς « Πόρτας* » τὰς συνεννοήσεις τῶν ἀρχιερέων καὶ προκρίτων τοῦ Μωριᾶ καὶ τῆς Ρούμελης μὲ τοὺς Φιλικούς καί, προβλέπων ἐπέκτασιν τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ρωμιῶν καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς δικαιοδοσίας του, ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα.

Ἀντέγραψε τὸν Καϊμακάμην* τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἀπεφάσισε νὰ βάλῃ στὸ χέρι τοὺς θρησκευτικούς καὶ πολιτικούς ἄρχοντας τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν περιφερειῶν τῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς τὸ πάσαλίκι* του, γιὰ νὰ μάθῃ τὰς διαθέσεις των ἔναντι τοῦ κινήματος τοῦ Μωριᾶ καὶ τῆς Ρούμελης καὶ νὰ ζητήσῃ ὁμήρους, κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας.

Ἄλλ' οἱ προεστῶτες, ὅπως καὶ οἱ συνάδελφοί των τῆς Ἀχαΐας, τὰ μυρίστηκαν καὶ δὲν ἐπῆγαν εἰς τὸ πασσαλήκι τοῦ Γιουσούφιμπεη.

Ψ Α Ρ Α

Τὰ Ψαρά ἦσαν μιὰ πέτρα γῆς ριγμένη μέσα εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ κυματίζει ἐπάνω τῆς ἡ ἐλληνικῆς ἰδέας. Τόπος ξηρὸς καὶ ἄγονος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γεννήσῃ μαλθακοὺς καὶ ἐγωϊστάς. Ἐγεννοῦσε μόνον παλληκάρια, δαμαστάς τῶν κυμάτων, κυριάρχους τῆς θαλάσσης. Ὄταν μιὰ πνοὴ ἐξεγέρσεως συνεκλόνησε τὴν δουλεύουσαν φυλὴν, ὤρμησαν μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὰ ἐλαφρά των πλοῖα καὶ περιέφερον τὸν τρόμον διὰ τὸν ἐχθρὸν ἐπάνω εἰς τὰ γαλανὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου. Κουρσάροι ἀτρόμητοι, ἀλλὰ κουρσάροι τῆς ἰδέας, ὑψώνοντο ὡς δράκοι τοῦ παραμυθιοῦ καὶ ἐπλησίαζον τὰ νεφελώματα τῶν θρύλων καὶ τῶν παραδόσεων.

Ἐνας Κανάρης ἐγεννήθη διὰ τὴν καλὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς μαύρους βράχους τοῦ ἡρωϊκοῦ νησιοῦ.

Ὁ ἐχθρὸς συνήντησε τοὺς Ψαριανοὺς συχνάκις εἰς τὸν ὑπερήφανον δρόμον τους καὶ ἔμαθε νὰ τοὺς φοβῆται.

Ὀλίγα νησιά τότε, φούχτα χώματος καὶ πετρῶν μέσα εἰς τὴν ὑγρὰν ἔκτασιν, ὑψώνοντο προπύργια ἐπικίνδυνα καὶ τὰ Ψαρά καὶ ἡ Κάσσος καὶ ἡ Χίος ἔστελλαν μηνύματα θριάμβων ἕως τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεκινοῦσαν βαρεῖς οἱ στόλοι.

Ἐπὶ τέλους ἓνα πρωτὶ, μὲ τὸ σύννεφον, ποὺ ἐπύκνωσαν οἱ κανονιοβολισμοί, οἱ ἐχθροὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸ νησί. Οἱ ἐπιδρομεῖς ἦσαν ἀμέτρητοι καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ ἦσαν ὀλίγοι. Ἄλλ' οἱ ὑπερασπισταὶ ἤξευραν νὰ σκοτώνωνται. Καὶ ἐσκοτώθησαν οἱ περισσότεροι.

Εἰς τὸ Ναύπλιον, τὴν πρωτεύουσαν τότε τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, ὅταν ἔφθασαν πρόσφυγες Ψαριανοί, ἓνας, ἱερεὺς, ὁ Νεκτάριος Κατούλης, συνεκάλεσεν αὐτοὺς καὶ τὸν λαὸν τοῦ Ναυπλίου εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ χαιρετίζων τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ὡς ἐθνικὴν θυσίαν, ἤρχισε μὲ μιαν ἀποστροφὴν:

« — Ἀδελφοὶ Ψαριανοί, εἰς τὴν πυρὰν ἣ ὁποία ἀναδίδεται ἐκ τῶν καιομένων οἰκιῶν σας, βλέπω συντελουμένην τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Πατριάρχης ἐκεῖνος δὲν ἐπρόφθασε νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱὸν του. Σεῖς ἐθυσιάσατε τὰ τέκνα ὑμῶν. Ἡ θυσία σας ἀνέρχεται εὐπρόσδεκτος* εἰς τὰ ὕψη. Ἀδελφοί, μὴ θρηνεῖτε. Ἐγείρατε τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, ὅτι ὁ μισθὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ».

Παλαίουςα ἡ Ἑλλάς ἀκόμη, κυλιομένη εἰς τὸ αἷμα τὸ ἰδικόν της

καὶ εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν τῆς, ἐδέχθη τὰ λείψανα τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ γενναίου νησιοῦ καὶ τὰ ἐγκατέστησεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, πλησίον εἰς τὰ ἔνδοξα ἐρείπια τῆς Ἐρετρίας. Ἐκεῖ τότε ἐφύτρωσε μία νέα πόλις, τὰ Νέα Ψαρά.

Ἐν τῷ μεταξὺ κατεστρέφετο καὶ ἡ Κάσσος καὶ ἡ φωτιά καὶ ὁ σίδηρος διηυθύνετο πρὸς ἄλλα σημεῖα τῆς ἐλληνικῆς γῆς διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ ἔργον τοῦ ὀλέθρου.

Οἱ Ψαριανοὶ ἄφησαν σιωπηλοὶ καὶ θλιμμένοι εἰς τὴν νέαν των πατρίδα τὰ γυναικόπαιδα καὶ ἔσπευσαν νὰ ριφθοῦν εἰς τὰ πλοῖα. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως ἐδιπλασίαζε τὸ θάρρος.

Ἀργότερα, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὅταν ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ὁ ἐπιφανὴς γάλλος φιλλέλην, ὁ μαρκήσιος Μπιφρέ, ἐπεσκέφθη εἰς τὴν Εὐβοίαν τὰ ἀναστηθέντα Ψαρά. Ἐκεῖ ὁ εὐγενὴς ξένος ἐφιλοξενήθη εἰς τὸ σπιτάκι ἑνὸς γέρου, ὁ ὁποῖος, μαζί μὲ τοὺς ὀλίγους διασωθέντας Ψαριανούς, εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν νέαν του πατρίδα. Τὸ βράδυ ὁ γέρος, καθισμένος εἰς τὸ πλάγι ἑνὸς τζακιοῦ, διηγῆθη εἰς τὸν Γάλλον περιηγητὴν τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του, τὴν ὁποίαν εἶδε, νέος ἀκόμη. «Αἱ εἰκόνες τοῦ ὀλέθρου καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῆς αἱματηρᾶς θυέλλης, ἀφηγεῖται ὁ ξένος, ἔπαιρναν μίαν ἀπερίγραπτον τραγικότητα ἀπὸ τὸ ἀφελές καὶ ἡμερον ὕφος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔφυγε τελευταῖος ἀπὸ τὸ ἐρημωθὲν νησί. Μία εἰκὼν Ἀγίου, κρεμασμένη εἰς ἓνα εἰκονοστάσιον, ἦτο τὸ μόνον πρᾶγμα, πού ἔσωσεν ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του ὄλους, σφαγέντας ἢ φονευθέντας».

Περιοδ. « Παναθήναια » 1904

Γ. Τσοκόπουλος

Ἡ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη,
περπατῶντας ἢ Δόξα μονάχη,
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γινομένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
πού εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

ἀνά ποιητῆ

μετρ.
γρῶε